

OPONENTSKÝ POSUDEK K NÁVRHU NA JMENOVÁNÍ PROFESOREM

Uchazečka: **doc. PaedDr. Katarína Vančíková, PhD.**, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky, Pedagogická fakulta Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

v odbore: Učiteľstvo a pedagogické vedy (038), 1.1.4 Pedagogika

Doc. PaedDr. Katarína Vančíková, PhD., je významnou vedeckou i pedagogickou osobnosťou predovšetkým v oblasti preprimárneho a primárneho vzdelávania. Jej odborné zamorenie však není koncentrováno jen do tohoto segmentu, ale přesahuje i do širších otázek pedagogiky jako vědy, sociologie a filozofie výchovy. Vedle tradičních témat oboru, jako je preprimární a primární edukace či rozvoj a reflexe pedagogických praxí, se doc. Vančíková intenzivně věnuje i – řekněme – „moderním“ tématům pedagogiky, jako inkluzivní vzdelávání, multikulturní výchova a vůbec sociálně pedagogické přesahy do edukačního procesu. Ve vzdělávací i tvůrčí činnosti doc. Vančíkové lze sledovat jasnou koncepční linii vedoucí od teoretických či dokonce filozofických východisek, přes badatelský proces až po aplikaci do reálné školní praxe a paradigmatické vzdělávací politiky. Takováto širší záběr je neobvyklá a charakterizuje originalitu vědecké školy doc. Vančíkové. Na významnosti této vědecké školy nepochybně přidává její značný mezinárodní přesah. Díky svým jazykovým kompetencím je uchazečka schopna efektivně se zapojovat do různých zahraničních projektů, ať již badatelských nebo vzdělávacích. Inkluzivní paradigma (pojetí školy, vzdelávání, politika, edukace, didaktika, filozofie atd.), kterému se uchazečka zejména v poslední době intenzivně věnuje, je navíc celosvětovým hitem jak v oblasti teoretického ukotvení, tak v oblasti obrovského množství realizovaných výzkumů a v neposlední řadě i v oblasti aplikační a hledání příkladů dobré praxe. Do všech těchto sfér směřuje činnost uchazečky jak v domácím, tak v zahraničním kontextu. Pro uchazečku je typické i komplexní vnímání celé problematiky. Její koncepce a přístupy vykazují značný nadoborový a interdisciplinární přesah. Troufám si tvrdit, že všechny vědní obory v současné době tendují k vytváření nadoborových přístupů a snaží se definovat univerzálněji platné koncepce. V tomto trendu nezůstává uchazečka pozadu, je jeho aktivní realizátorkou. Téma inkluzivního vzdelávání právě tento nadoborový přístup vyžaduje, aby bylo vůbec správně pochopeno. Navíc v našem česko-slovenském kulturním prostoru se stále musí potýkat se značnou skepsí jak ze strany laických „uživatelů“ (jako jsou např. rodiče žáků různých typů škol), tak ze strany odborné veřejnosti (nejčastěji učitelé z praxe). Tím se otevírá značný prostor pro decisiční sféru, aby vytvářela podmínky pro postupnou aplikaci prvků inkluzivního vzdelávání. Tento proces – a to si doc. Vančíková zřetelně uvědomuje – se však neobejde bez kvalitních výzkumných dat. Pedagogika jako věda personalizovaná se principiálně brání tzv. evidence-based pojetí a mnohdy čerpá spíše z tradicionalistického a zkušenostního přístupu, než z výsledků vědeckých výzkumů. Avšak srovnání s medicínskými či přírodovědnými obory jasně ukazuje, že evidence-based přístup je vědecké paradigma budoucnosti, před kterým nebudou moci strkat hlavy do písku ani humanitní či sociálně-vědné obory, pedagogiku nevyjímaje. Úloha kvalitních výzkumů v pedagogice a příbuzných oborech tak výrazně naroste a přenesení se i do prostředí „in vivo“, tedy do reálné školní praxe, kde budou s výzkumnými daty pracovat samotní učitelé.

1. Plnění kritérií pro jmenování profesorem

Z hlediska předepsaných minimálních požadavků a jejich plnění uchazečkou je evidentní, že uchazečka daná kvantitativní scientometrická kritéria splňuje, ve většině případů také výrazně překračuje. V těchto kritériích se odráží vědecká, publikační a pedagogická aktivita doc. Vančíkové. Vyniká zejména počet publikací a počet odkazů na publikační činnost doc. Vančíkové, který je velmi solidní, a to i pokud jde o zahraniční odkazy. Svědčí to o tom, že uchazečka je respektovanou a uznávanou osobností, jejíž práce jsou zejména v oblasti inkluzivního vzdělávání a sociálně pedagogických přesahů stěžejní a často citované, byť v citačních odkazech výrazně dominují autoři ze zemí V4. Bezpečné splnění a místy i výrazné překračování stanovených kritérií je podle mého soudu důkazem opravdu systematické vědecké a pedagogické práce doc. Vančíkové a svědčí o jejím poctivém a systematickém přístupu v akademické kariéře. Těsně splněným kritériem jsou pouze vědecké a odborné práce evidované v databázích ISI WOK a SCOPUS. To, co uchazečka postrádá, jsou publikace v časopisech s nenulovým impakt faktorem indexované ve Web of Science. Ačkoliv to není podmínkou definovaných kritérií, domnívám se, že profesor by takovými výstupy disponovat měl.

2. Zhodnocení pedagogické činnosti

Uchazečka působí ve funkci vysokoškolského pedagoga již 18 let. Avšak i před svojí akademickou kariérou zastávala pracovní post učitelky anglického jazyka, který s její odborností úzce souvisí. Nabyté zkušenosti tak mohla uplatnit jako doktorandka, odborná asistentka a docentka na katedře předškolní a elementární pedagogiky své domovské fakulty. Její kariérní postup je systematický, přímý a svědčí o osobním zaujetí uchazečky svým oborem a akademickou činností v tomto oboru. V aktivitách uchazečky spatřuji i významné mezioborové přesahy, o čemž svědčí i její další intenzivní postgraduální vzdělávání. Za celou dobu svého pedagogického působení rozvíjela velmi bohatou pedagogickou činnost. Ta se projevuje zejména v tom, že doc. Vančíková působí jako kogarantka navazujícího magisterského studijního programu, zaštiťuje řadu učebních předmětů, podílí se na tvorbě řady studijních programů nebo jejich profilačních modulů. Působí jako aktivní školitelka v rámci doktorského studia, vede vysokoškolské kvalifikační práce, jejichž odvedený počet dosahuje téměř stovky. Velmi oceňuji to, že uchazečka se ve značné míře věnuje i tvorbě vysokoškolských učebnic, skript, učebních textů a metodických příruček. Tento „žánr“ bývá u renomovaných vysokoškolských pedagogů často zanedbáván, neboť nepřináší takové hodnocení jako práce vědeckého charakteru, ačkoliv je mnohdy výrazně pracnější. Pedagogická činnost uchazečky je intenzivně rozvíjena i směrem k zahraniční spolupráci, což považuji za velmi přínosné nejen pro osobní rozvoj uchazečky, ale zejména pro rozvoj pracoviště, na kterém doc. Vančíková působí. Chtěl bych ocenit i činnost, která je v akademickém prostředí obvykle nenápadná – práce s učiteli z praxe. Osobně ji však považuji za klíčové poslání pracovníků fakult připravujících učitele. V této oblasti se uchazečka angažuje řadou aktivit – a i v tomto případě se zahraničním přesahem. Mnohovrstevnost pedagogického působení doc. Vančíkové a její nadstandardní internacionalizační aktivity jsou zárukou efektivního rozvoje pracoviště, na kterém uchazečka působí a v neposlední řadě se výrazně podílí i na utváření její vědecké školy. Pedagogickou činnost uchazečky hodnotím na velmi vysoké úrovni a zcela vyhovuje požadavkům řízení ke jmenování profesorem.

3. Zhodnocení vědecké činnosti

Uchazečka působí také velmi aktivně oblasti vědecké, výzkumné, inovační a další tvůrčí činnosti. Zapojuje se aktivně do řešení domácích i zahraničních projektů. Velmi oceňuji, že i ve své tvůrčí a projektové činnosti se doc. Vančíková drží linie od teoretického ukotvení, po aplikaci v reálném edukačním prostředí. Uchazečka byla řešitelkou nebo spoluřešitelkou badatelských i rozvojových projektů, což je v podstatě standardní záležitost adeptů jmenovacího řízení. Co však pokládám za neobvyklé a výjimečné, je zapojení uchazečky do toho, čemu my v Čechách říkáme smluvní výzkum. Jedná se o zakázkové projekty, které jsou většinou orientovány na aplikaci poznatků do praxe a na podporu implementace inovativních prvků ve vzdělávání do školní praxe. Odborná témata, jimiž se doc. Vančíková zabývá, jsou k aplikaci do praxe přímo předurčena a úzce zasahují i do oblastí vzdělávací politiky. Určité rezervy spatřuji v publikační činnosti uchazečky. Z kvantitativního hlediska doc. Vančíková bez problémů splňuje podmínky pro uchazeče o profesorskou vědecko-pedagogickou hodnost. Nicméně z deseti nejvýznamnějších publikačních výstupů uchazečky tvoří šest výstupů monografie či kapitoly v monografiích vydané v domácím nakladatelství univerzity resp. fakulty, dva výstupy jsou články v časopise, na jehož vydávání se domovská instituce spolupodílí, a pouze jeden výstup je článek v zahraničním časopise indexovaný v databázi Scopus. Rozumím tomu, že v sociálních vědách jsou monografické publikační výstupy tradičně preferovány, ale již i do sociálních a humanitních věd proniká potřeba publikovat v kvalitních domácích a zejména zahraničních časopisech. Vynikající jazyková vybavenost uchazečky by jistě byla dobrým předpokladem pro zintenzivnění tohoto typu publikačních výstupů. Jak už jsem předestřel v úvodu svého posudku, uvítal bych nějaké publikace v časopisech s nenulovým impakt faktorem. S uspokojením však konstatuji, že uchazečka doc. Vančíková je držitelkou nenulového H-indexu. Jak badatelská tak publikační činnost uchazečky se výrazně orientuje do aplikační roviny a soustřeďuje se do zatím málo definovaného prostoru mezi sociální pedagogikou, speciální pedagogikou a didaktikou. Aplikační přesahy vědecké činnosti uchazečky si tedy troufnu hodnotit jako vynikající. Stejně tak jako přesahy nadoborové a interdisciplinární.

4. Zhodnocení další odborné činnosti

Způsobilst k řízení ke jmenování profesorem uchazečka splňuje i v další odborné činnosti, která je velmi rozsáhlá. Jedná se o vskutku impozantní účast na zahraničních stážích, členství v odborných komisích a redakčních radách, členství v odborných společnostech, členství v organizačních výborech vědeckých konferencí a hodnotících komisích, členství ve vědecké radě PF UMB. Oceňuji, že se uchazečka věnuje i aktivitám v oblasti popularizace vědy. Tato činnost je mnohdy považována za okrajovou a je řadou uchazečů o vědecko-pedagogické hodnosti opomíjena. Velmi silnou stránkou je internacionalizační rozměr činnosti doc. Vančíkové. Podle mého soudu uchazečka naplňuje již nyní prakticky všechny činnosti vysokoškolského profesora. Odbornou erudici doc. Vančíkové podtrhuje i posuzovatelská a recenzní činnost, která dokazuje, že ve svém oboru je doc. Vančíková uznávanou odbornicí. Z aktivit uchazečky je zřejmé, že výrazně ovlivňuje i vědecký a pedagogický život pracoviště, na kterém působí. Vědecká škola na pracovišti uchazečky má již dlouhou tradici a je spojené s nejuznávanějšími a nejvýznamnějšími jmény oboru jako je prof. Kosová, prof. Kasáčová, prof. Porubský. Vědecký a tvůrčí potenciál doc. Vančíkové je příslibem, že tato tradice bude na jejím pracovišti pokračovat a je příslibem i pro zdárný rozvoj pedagogiky jako vědeckého oboru. Z tohoto pohledu hodnotím i tuto oblast a její naplnění jako kvalitní.

5. Zhodnocení vědecké školy

Uchazečka svojí činností významně ovlivnila a ovlivňuje zejména vývoj v oblasti inkluzivního vzdělávání, kde je možné ji označit za skutečnou kapacitu s mezinárodním renomé. Velmi výhodné je, že se uchazečka intenzivně zabývá i otázkami pedagogické praxe a aplikačního výzkumu a přenáší je i do své vědecké školy. Tím její vědecká škola získává ucelenou koncepci, která je úzce propojená s teorií vědeckého poznání. Zaměření vědecké školy doc. Vančíkové je mi blízké, pokládám ho za velmi progresivní s velkým potenciálem, protože současná školská realita se stává platformou pro intenzivní působení odborníků z oblasti speciální pedagogiky, sociální pedagogiky a sociální psychologie. Dochází tak k žádoucímu propojení linie teoretických konceptů oboru, výsledků výzkumné činnosti a aplikační roviny v praxi.

6. Otázky do diskuse

- 1) Inkluzivní vzdělávání je trend, který je sice v civilizovaných zemích nezadržitelný, ale který stále naráží na poměrně intenzivní odpor mnoha učitelů i rodičů žáků. Jaké jsou podle uchazečky efektivní strategie překonávání tohoto odporu?
- 2) Inkluzivní vzdělávání je výzva i pro oblast pedagogického výzkumu. Jaká témata v této oblasti by měl pedagogický výzkum reflektovat především? Na jaké otázky by měl přinést odpověď?
- 3) Velkým problémem dětí s tzv. sociálním znevýhodněním se stala vynucená distanční výuka v době koronavirové pandemie. Jakým způsobem je možné eliminovat negativní dopady dlouhodobé distanční výuky na děti se sociálním znevýhodněním, kde se často musíme potýkat s nepodnětným prostředím, nedostatečným materiálně-technickým zabezpečením, nedostatkem jazykových kompetencí atd.?

7. Závěr

Na základě prostudování předložených podkladů řízení ke jmenování profesorem konstatuji jako oponent tohoto řízení, že doc. PaedDr. Katarína Vančíková, PhD., je v oboru pedagogika mezinárodně uznávanou osobností, což jasně dokazuje svou publikační činností, ohlasy na publikační činnost a realizovanými vědeckými projekty. **Splňuje všechny náležitosti a všechna požadovaná kritéria** v rámci jmenovacího řízení na Pedagogické fakultě Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici pro jmenování profesorem v oboru Pedagogika. Proto jmenování doc. PaedDr. Kataríny Vančíkové, PhD., vysokoškolskou profesorkou jednoznačně doporučuji.

V Ústí nad Labem 13. 2. 2022

Prof. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D., MBA

Katedra pedagogiky a aplikovaných disciplín PF UJEP v Ústí nad Labem